

**JOSEP
GRANYER**

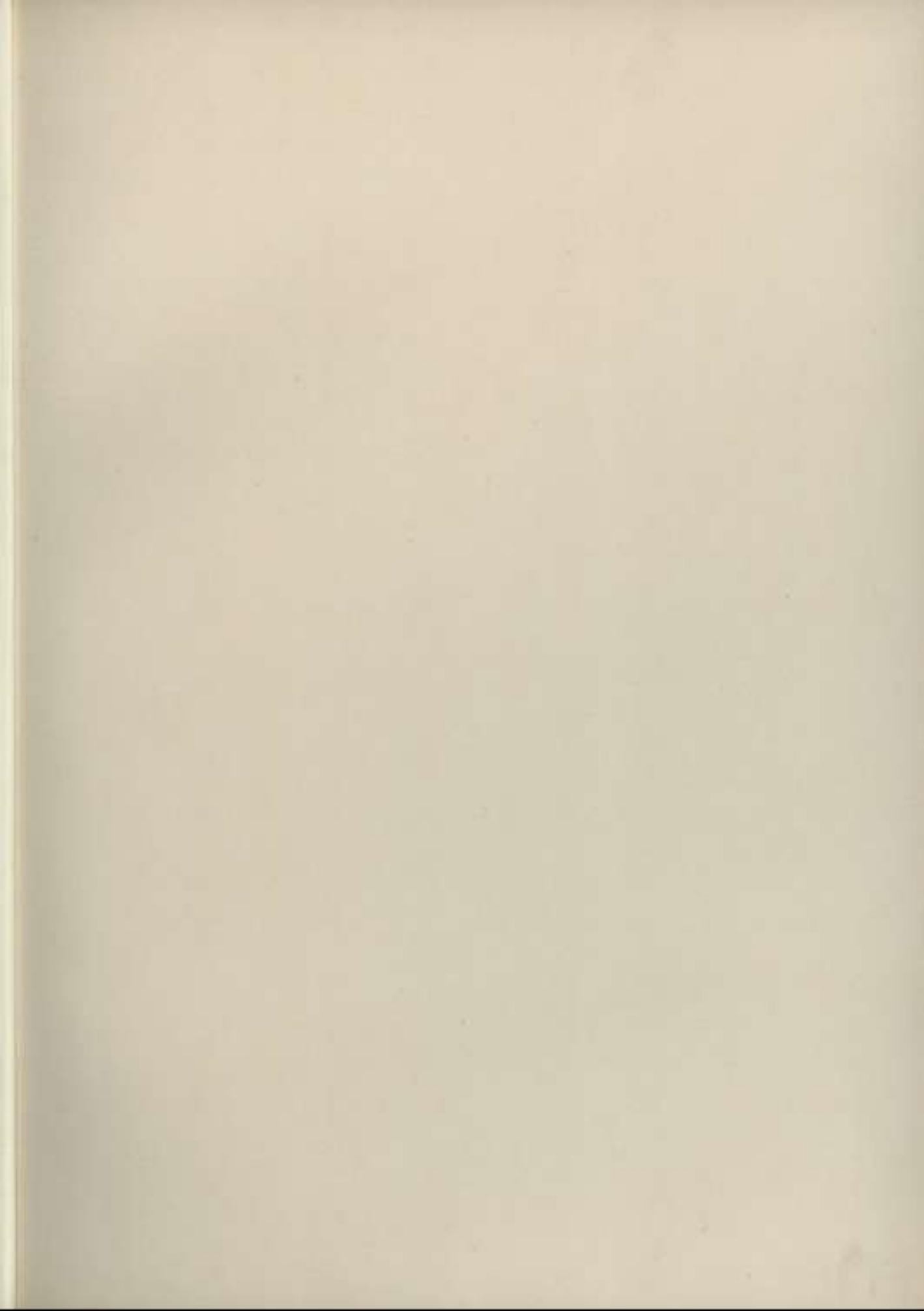

EX-LIBRIS BIBLIOTECA DE CATALUNYA

NATIONAL LIBRARY OF MEDICINE

12

AIGUAFORTS DE
JOSEP GRANYER

MONOGRAFIES DE LA ROSA VERA

12

AIGUAFORTS I UN AUTORETRAT DE

JOSEP GRANYER

INTRODUCCIÓ DE
JAUME PLA

IL·LUSTRACIONS LÍRIQUES DE
PERE QUART

BARCELONA
1962

Monografies de la Rosa Vera

N.º 2

Depósito Legal. B. 27441. — 1961.

D'aquest llibre, segon de les MONOGRAFIES DE LA ROSA VERA, se n'ha fet una tirada de setanta cinc exemplars en paper de fil Guarro de fabricació especial, numerats a premsa, signats per llurs autors i repartits com segueix:

EXEMPLAR ÚNIC, amb tots els dibuixos, els manuscrits originals del poeta, les proves d'estat de tots els gravats i una sèrie tirada amb les planxes inutilitzades.

10 exemplars, numerats del II al XI, amb les proves d'estat de totes les planxes i una sèrie tirada amb les planxes inutilitzades.

64 exemplars, numerats de 12 al 75

Ultra aquests, s'han imprès 10 EXEMPLARS DE COL·LABORADOR, marcats de la A a la J, fora de la venda.

EXEMPLAR DE COL·LABORADOR

E

Pere Guanyer

Pere Guanyer

JOSEP GRANYER

L'HOME I EL SEU ART

PER

JAUME PLA

LES EDICIONS DE LA ROSA VERA

PRESENTEN

13 AIGUAFORTS I 13 ESCULTURES

DE

JOSEP GRANYER

DEL 19 DE DESEMBRE 1962 AL 10 DE GENER 1963

SYRA, GALERIES D'ART

PASSEIG DE GRÀCIA, 43

BARCELONA

*Els 13 gravats que s'exposen, amb uns comentaris lírics
de Pere Quart i un estudi biogràfic i crític de Jaume Pla,
constitueixen el volum II de*

LES MONOGRAFIES DE LA ROSA VERA.

Les escultures exposades són aludides en el text de J. P.

GRANYER O LA INDEPENDÈNCIA. — Si calia escollir un sol qualificatiu per a retratar Josep Granyer, el més aproximat seria dir, em sembla, Granyer o la independència. Certament, el retrat aniria guanyant en semblança si s'anés movent i completant amb altres qualificatius: ironia, curiositat universal, passió per la dialèctica, intel·ligència — en el sentit d'imperatiu de tipus mental i antimàntic — elegància... Però Granyer o la independència quedaria sempre com la síntesi més encertada, posant de relleu una determinant que no solament informa el seu art sinó també tota la seva vida, tota la seva biografia.

Aquesta independència autèntica acaba, naturalment, la manera de ser contrària. Per això Granyer és l'artista d'aquest país amb menys mè esquerra a l'hora de cultivar l'encàrrec o de fer prosperar la pròpia fama. Es pot afirmar rotundament que en Granyer no ha fet mai res contra la seva voluntat en el terreny de l'art, ni ha fet mai un pas de cara a l'auto-bombo. Alguna vegada pot haver semblat a algú que el coneixia poc que era manejable: és que la independència es manifesta també d'una manera passiva, i en Granyer, amb una rialleta a flor de llavi, deixa dir però no es belluga. En els temps que corren valia la pena posar de relleu aquestes premisses en començar una semblança del nostre artista: són tan poc corrents que ja el situen, d'entrada, en un terreny de singularitat.

La independència, en un món gregari, és un luxe que es paga molt car, i gràcies a ella en Granyer no té ni la fama que la qualitat de la seva obra es mereix ni ha col·locat el volum d'obra que hauria calgut. Ni una cosa ni l'altra no el preocupen gaire. Potser, amb el pas dels anys — i Granyer ja no és un jove net — en algun moment ha deixat treballar una punta d'amargor. Una punta, només! Un senyor autèntic — un gentleman — té prohibit el parlar dels seus afers personals. De totes maneres, per a ser verídics, cal fer constar que la independència en tots els camps continua activa: quan al cambree li sembla que en Granyer ja és prou habitual per poder-li fer indicacions culinàries, canvia de restaurant; quan un company ocasional de menjador troba natural d'asseure's a la seva taula i fer conversa, canvia d'altres. Quan un amic li escriu des dels EE. UU. sobre un possible encàrrec important — des de la pàtria dels dòllars! — però per al qual calen fotografies, papers, retalls de diaris, una certa dosi d'auto-propaganda, en Granyer escriu ràpidament que no interessa. Vol triar el menú, els amics i la feina a fer. Vol, per dir-ho curt i per dir-ho clar, ser independent.

Per començar, ha de quedar clar que Josep Granyer està fet aproximadament d'aquesta manera.

José Granyer Giralt — Grafé en els papers oficials — va néixer el 4 de desembre de 1899 al carrer de Gignàs, en el cor de la Barcelona vella que havia de canviar tant amb la reforma i amb l'obertura de la Via Laietana. Granyer recorda la cerimònia de la col·locació

— o de l'enderrocament — de la primera pedra de la reforma, cerimònia que presidí Alfons XIII. Les runes de les cases esventrades van ser l'escenari dels seus jocs d'infant, que no eren gaire acadèmics i consistien principalment en lluites a cops de pedra amb l'emoció de la inesperada presència del *Guri del mal ull*, el municipal borní que encarnava l'autoritat.

Els pares d'en Granyer — Josep i Antònia — tenien una petita carboneria, però el noi no es va sentir mai atret pel negoci de combustibles. Quan va ser hora, l'enviaren a una escola municipal del veïnat, al carrer de la Ciutat. Escola bruta i sinistra, amb una brutícia menys noble que la de la carboneria, en la qual el mestre cargolava cigarretes amb el tabac pudent de burilles arreplegades i exhalava una bafarada que tirava d'esquena. Per alguna raó o altra, el canvien d'escola, i al carrer Milans troba un ambient molt diferent: un mestre jove que acompanya els nois al cinema i que, atent, es fixa en els dibuixos escolars del nostre home.

No era d'esperar que, en l'ambient on vivia, l'esdevenidor d'en Granyer plantegés cap problema d'ordre intel·lectual. S'havia de triar un ofici i quan el pare va preguntar al noi què li agradaria fer, a 12 anys, aquest va respondre:

— Vull ser artista! — aneu a saber per quina obscura i poderosa raó.

El pare no es va espantar pas, perquè sortosament a la família ja hi havia un artista, Lluís Labarta Granyer, i es guanyava bé la vida. Era igual que el noi volgués fer d'artista, com de lampista o de paleta. No s'ha d'oblidar que, a les darreries del modernisme, hi havia mil maneres de guanyar-se la vida dibuixant. Mobles, cases, reixes, façanes — esgrafiats — tot anava adornat, dibuixat i carregat. Hi havia, a més d'en Labarta, un altre contacte familiar amb el món dels artistes: un oncle d'en Granyer tenia una barberia, a la baixada de Caçadors, xamfrà Basea, i l'establiment era freqüentat per alguns artistes i sobretot per l'Emili Vilanova. En Granyer s'hi havia passat moltes hores llegint les revistes de l'època i escoltant les converses dels parroquians. El prestigi d'en Vilanova, que Granyer no va conèixer, però era present en la família, devia contribuir a tranquil·litzar el pare del nostre futur artista.

A 13 anys, com la cosa més natural del món, Granyer comença a treballar al taller d'en Labarta fill, ja que el cosí del seu pare s'havia retirat. Comença a treballar, o comença el seu aprenentatge d'artista? En Labarta devia tenir un punt de vista molt personal sobre la qüestió: per un costat li feia fer la feina d'escarràs del seu taller del carrer del Bruc: passejar dos gossets cada vegada que la seva fisiologia els ho demanava, escombrar interminablement un taller que sempre quedava brut, tragar càntrics d'aigua destinats a apaivagar una set inestroncable, fer encàrrecs pels tallers de litografia per als quals treballava en Labarta... A l'hora de la veritat — aquesta trista hora que s'acostuma a presentar el dissabte a la tarda — en Labarta considerava que el noi era un aprenent d'artista i com a conseqüència no va donar-li mai ni un ral.

Als 14 anys es va matricular a l'Escola de Belles Arts, veient que a can Labarta l'educació artística no era massa eficaç. En aquell temps la classe de paisatge estava instal·lada en el vell palau del parc que havia servit per a l'Exposició del 88 i que servia també de Museu d'Art Modern. El pare del qui havia d'ésser el fabulós Picasso hi donava classes de dibuix artístic. L'Urgell hi ensenyava paisatge i en Labarta hi feia d'auxiliar, junt amb un velllet trist, tronat i gairebé cec que feia joc amb el local esbalandrat i en el qual feia un fred que pelava.

Això passava a les 11 del matí. De 7 a 9 del vespre anava encara a una altra classe que donava el mateix Labarta al carrer de l'Om, en una escola municipal i en ple districte V^è.

Al Parc són condeixebles d'en Granyer en Joan Serra, que feia d'escenògraf, Ernest Enguix, el caricaturista Roca. Al carrer de l'Om trobava en Sisquella i en Fenosa, que ja tenien una idea més clara del que volia dir ser artista. En aquestes classes, en Labarta, més que corregir, el que feia era parlar i fou a través d'ell que els deixebles van tenir una certa idea de la pintura moderna francesa. No fou pas poca cosa! Era un altre professor, Josep Pei, ple de bonhomia i de paciència, qui feia materialment la feina de corregir.

Fins aquí, en Granyer té la sensació que no va aprendre absolutament res. La seva dèria era, però, la de fer de pintor. Davant de l'ermita de sant Genís i pels afores de la ciutat es barallava per portar al paper o a la tela, inútilment, el reflex d'allò que tenia davant del nas. Fou en Labarta qui, ben explícitament, el va desenganyar. Una de les feines que es feien al seu taller era decorar, a dues tintes, unes cursis capsetes de bombons amb paisatges romàntics i altres insanitats. Però el to i el matis s'escapaven sempre a la retina d'en Granyer. — No seràs mai pintor, tú! Val més que ho deixis córrer — li va dir en Labarta. I secretament, en un racó de la carboneria, va començar a fer la primera escultura.

Tip de passejar gossos, de no cobrar, i si a més no servia per a pintor, en Granyer va canviar d'aires i va entrar al taller d'un escultor que es deia Josep Casanoves — que no era pas el nostre gran escultor —. L'obra d'aquest altre Casanoves no podia ser més aplicada — en el sentit d'art aplicat —. Fabricava la decoració per a uns rellotges amb la temàtica dels *sonis di gusti* de l'època: eren uns rellotges on sortia el Dante o bé un parell de nens en actituds entenedriores, o un forjador que besava el seu fill després del treball. La feina d'en Granyer — i d'en Fenosa, que també hi treballà — consistia a rascar els guixos, treure les rebaves del motlle i eventualment retocar un nas o una cama. Però el més interessant d'aquest taller eren les discussions que s'entaulaven sobre temes tan senzills com aclarir en què consisteix l'essència de l'art; en si era encertada la posició estètica del Casanoves ho — que Granyer i Fenosa coneixien de les primeres exposicions de *Les Arts i els artistes* — o bé la que practicava el fabricant d'escultura anecdòtica. Les hores passaven fent molt poca feina — i tots els qui tenim la sort de conèixer en Granyer ens fem càrrec que en devien passar moltes — i com a conseqüència en aquell taller sempre es va plegar tard. Sigui que hi havia alguna feina urgent a fer a darrera hora, sigui que el patró no trobava una rèplica convincent i es recordava oportunament d'un encàrrec que corria pressa. Aquest escultor, bona persona, barreja d'inventor, d'artista i amb poques disposicions per al negoci, és recordat per en Granyer amb autèntica simpatia. Va acabar tràgicament, completament desmoralitzat i fracassat, penjant-se a les golfes de casa seva durant els fets de 1936.

De tots els artistes que va tractar durant aquesta època, als quals s'afegien alguna vegada Joan Cortès i l'escultor Viladomat, Enguix fou el primer que va tenir taller — era dos anys més gran que la resta de la colla. És en aquest taller on es celebrà la primera exposició — privada — dels *Evolucionistes*. L'any 1917 reincideixen, ja públicament, a can Dalmau, presentats per Francesc Pujola. Granyer no exposa encara. No ho fa fins l'any 1922, en una exposició Municipal de Primavera. I encara són els amics qui li envien l'obra — un relleu — car en aquell

moment ell feia el soldat a Madrid. Hi passà dos anys com a soldat de marina, sense veure el mar ni una sola vegada.

Els *Evolucionistes* era una agrupació formada per Enguix, Antoni Canadell, Eduardo Vergés, Joan Cortès, Apel·les Fenosa, Josep Viladomat, Lluís Ferrer, Alfred Sisquella, Joan Serra i Francesc Elies. A aquest l'anaren a buscar per fer-lo president: seria l'únic de la colla major d'edat. Millàs Raurell va ser el secretari fins que es va poder comprar un barret fort. Des d'aquell moment va trobar que aquells artistes eren una colla de trinxeraires. El substituï en Just Cabot. En Granyer hi va pertànyer des del primer moment. Cal remarcar que els grups i grupets — les capelletes — proliferaren en aquella època tant per efervescència d'opinions estètiques com per una altra raó més senzilla: en les exposicions municipals, l'Ajuntament concedia una sala a les agrupacions legalment constituïdes. Per això se'n crearen tantes: *Agrupació Courbet*, en realitat una mica anterior als *Evolucionistes*, *Nou ambient*, *Els artistes catalans*, i altres. Un dels germans Soto es va especialitzar en la redacció d'estatuts per presentar al Govern Civil i ja no feia altra cosa, diu en Granyer.

De retorn de la milícia, torna a entrar a can Labarta. Però ara cobrant! S'ocupa en l'ampliació de dibuixos per a esgrafats. També treballa en un plafó per a l'edifici de correus i en la decoració del sostre del Saló de Sant Jordi de la Diputació. No com artista, sinó com a pintor decorador a sou d'un industrial. Aquelles frèvols bastides que munten els pintors, amb un tauló fimbrent allà dalt de les altures, no feien cap gràcia a en Granyer i es recorda encara de l'esforç de voluntat que havia de fer per enfilars'hi i per estar-se de nas al sostre amb l'abisme a sota. Com a pintor tenia la categoria d'especialista, perquè sabia rematar una sanefa i resoldre el dibuix d'un angle.

L'Exposició de l'any 19 va permetre que en Granyer, com tants altres artistes, es guanyés més bé la vida. A l'exposició hi havia feina per a tothom, i ell va entrar a la secció d'escultors. En Nogués s'havia empescat un grup corpori representant l'entrada d'Alfons V.^a a Nàpols. Ell va modelar els cavalls, i té un record molt viu de l'efecte que li feren els magnífics animals que la Guàrdia Urbana els deixava per model. La feina, no obstant, no durà gaire: es va plantejar una qüestió de salaris i fou l'únic que, conseqüent amb la reclamació presentada i no acceptada, va plegar. La protesta no fou precisament gloriosa: tothom va claudicar. De totes maneres, els companys poc decidits s'hagueren d'empassar la filípica d'en Granyer: — Plego per fer honor a la paraula donada, no perquè em consideri superior a vosaltres. Però estigueu segurs que de tots els que aquí feu guixos, jo seré l'únic que continuaré fent d'escultor—. Naturalment, ho va encertar.

El treball a l'Exposició — on també havia col·laborat a la decoració d'algun «stand» — deixà algú diner al nostre artista. I se'n va anar a passar una temporada a París, que va durar fins que s'acabaren els cabals; nou mesos.

L'estada a París havia de tenir una influència decisiva. Per començar, va badar intensament i llarga. Va conèixer bé els museus i la ciutat. Aviat, però, una mena de rau-rau a la consciència li deia que perdia el temps. I es va imposar una disciplina que va mantenir sempre: fer un dibuix cada dia. Encara que fossin les cinc del matí quan se'n anava a dormir, no va deixar mai de fer el dibuix diari. El resultat va ser sorprenent: en Granyer va aprendre a

dibuixar. Aquest fet va donar-li al mateix temps un dels motius de més intensa satisfacció de la seva vida, i encara avui n'està orgullós. A les múltiples escoles per on s'havia arrossegat no havia après absolutament res: era incapaç de resoldre un dibuix. Resoldre un dibuix vol dir, per a ell, posar-hi els elements desitjats i fer-lo a la mida convinguda. Aquest exercici constant li devia entrenar no solament la mà, sinó el sentit d'observació. A la taula de l'hotel va dibuixar sempre de memòria. Havia de recrear allò que en un moment o altre havia vist. Segurament fou aquí on es tornà animalista. Tenia el record del zoo de Barcelona, on havia anat a fer apunts del natural, sense gaire profit. Fou aquest treball diari, tenaç, que el féu dibuixant. Naturalment, en Granyer, amb aquesta escola, no creu en la inspiració sinó en la virtut del treball i de l'esforç. Els imponderables que fan esdevenir obra d'art una pintura o un dibuix, una escultura, no els pot controlar l'artista d'una manera conscient. Treballant, procurant fer una feina ben feta, pot esdevenir que l'obra d'art es provoqui, que els imponderables es realitzin...

A París, en el taller de l'artista Armengot, que era un ex-dirigent sindicalista exiliat, i en l'habitació de l'hotel, en Granyer també va fer escultura: mitja dotzena de peces, entre les quals hi ha un torero, un rellu, una «manola».

L'any 1934 va tornar a ser un bon any econòmic per a en Granyer. Va guanyar el primer premi en un concurs de carrosses organitzat per en Pich i Pon. Va realitzar un *Serafi Pollastre*, enginy que bellugava la cresta, els ulls i la mà. En aquell temps estava a punt de casar-se, i si encara no ho havia fet era perquè les despeses de cara al nou estat eren molt grosses. Ara era l'ocasió: tenia els diners... Però el F. A. D. organitzava un viatge a Londres i en Granyer se n'hi va anar. Era l'any 1935. A la seva futura muller li devia costar una mica entendre el mecanisme de les preferències del nostre home, però acceptà amb coratge allò que era fatal. En Granyer va anar a Londres — un pijama en una cartera i el raspallet de les dents a la butxaca de l'americana com a tot equipatge, com li agrada dir — passant per Bèlgica, on va poder conèixer — impressionant coneixença — els primitius flamencs. Al Museu Britànic, fabulós, va entendre millor la realitat de l'Imperi que no a través de totes les lectures.

En Granyer es va casar l'any 1939 amb Montserrat Junyent. Anà a viure a Eslugues, amb totes les incomoditats que representaven els mitjans de transport desorganitzats o inexistents. De totes maneres, l'estada a Eslugues — el poc temps que va durar — no va pas ser desaprofitada. Ja en parlarem en una altre lloc.

La muller d'en Granyer va morir als pocs dies de néixer el seu fill. Va ser una catàstrofe de la qual ell, discretament, no parla gaire. Ara bé, és indiscutible que sense aquesta calamitat tota la vida posterior del nostre artista hauria estat una altra. Hauria tingut un ordre, una normalitat que va quedar fatalment estroncada.

Amb el fill gran — que li ha sortit eixerit i *débrouillard* i que també vol ser artista — en Granyer ha viatjat bastant. Cada any fa una estada a París, pels voltants de Nadal. Ha anat a Itàlia, i d'Itàlia el que li ha fet més impressió és el país. Ara anirà a Grècia. El noi li resol els problemes d'ordre pràctic que sempre l'havien horroritzat i al final el feien quedar a casa. Li fa d'agència de viatges.

Totes aquestes notes biogràfiques, que tanmateix calia escriure, no donen ni remota-

ment el retrat del nostre artista. Un retrat, literari o plàstic, és una interpretació subjectiva de l'objecte que es vol representar. Donat el caràcter d'aquestes ratlles, no podem pas eludir de donar la nostra interpretació del personatge Granyer, a desgrat de ser perfectament conscients de la dificultat de l'empresa.

Granyer és un tipus eminentment mental. Per a fer qualsevol cosa, primer l'ha de comprendre. En cap ordre no és un impulsiu, ni un improvisador, sinó un reflexiu i un analític. Una vegada compresa la cosa, l'ordena segons la seva lògica i construeix tot un sistema. És evident que un artista que actua d'aquesta manera té sempre el perill de la fredor i d'allò que hom en diu la manca d'espontaneïtat. L'obra d'art pot quedar freda i sense emoció. Ara bé, per a en Granyer l'espontaneïtat no és un valor estètic. Té raó. I per constatar que en la seva obra no hi ha ni fredor ni manca d'emoció només cal contemplar-la. Però hi ha un fet que cal deixar explícit: Granyer, l'home de la flema, de la discreció, del to humà gris, l'home de la mesura, és al mateix temps capaç de les discussions més aferrissades, més apassionades i més violentes. Granyer és un tímid — no molt acusat, per altra banda — i com a tal les seves reaccions són violentes, de vegades àdhuc desorbitades. Si no discuteix més sovint, si a molts pot semblar fred i desinteressat és perquè moltes vegades creu que no val la pena de manifestar-se. Ara bé, quan s'engega, és d'una violència terrible. La qual cosa vol dir, en resum, que sota l'aparent fredor hi ha una passió continguda enorme que informa la seva vida i tota la seva producció en el camp de les arts.

També erraria del tot qui el prengués per un escèptic o un desenganyat. No. Als seus seixanta anys fets, Granyer conserva el cor net com el primer dia que va descobrir que volia ser artista; és amb la mateixa il·lusió que comença una escultura o un gravat. De tots els artistes que hem conegut, ell potser és qui creu més en el valor absolut de l'art, el qui li dóna més bel·ligerància. Com la religió o la filosofia — diu — l'art és un intent per a justificar la vida de l'home, per a explicar-la també. Paraules que semblen ampul·loses però que reflecteixen amb exactitud la seva manera d'ésser.

Una de les passions de Granyer és la política. Potser, confessa, perquè ell no té cap de les virtuts que s'atribueixen als polítics... Comença, i ja és un bon començament, per ésser un perfecte ciutadà; un dels barcelonins que coneix millor la seva ciutat, car ha passat moltes hores mirant i observant, però no per atzar, sinó d'una manera conscient i atenta: agafant el tramvia per anar a veure una barriada nova, o per reveure un lloc poc freqüentat habitualment. És l'home que està al corrent del cinema i del teatre, que va als concerts importants i també a un partit de waterpolo o a una cursa de bicicletes o als toros. Sap quin és el darrer llibre que acaba de sortir i sovint el llegeix. I que llegeix també cada dia dos o tres diaris, des de fa molts anys, de manera que sap perfectament llegir el que hi és escrit i el que no hi és.

Amb aquest bagatge té sempre una teoria ben muntada per a explicar tot el que passa al món. De vegades els fets demostren que la teoria era encertada, sovint que no ho era. El que no pot, ell, és pensar que les coses passen sense una causa i una explicació: cal que n'esbrini la causa i que se l'expliqui. Per defensar les seves teories Granyer empra tota la seva passió. En el terreny de l'art — tanmateix més seriós — la passió queda dissimulada però igualment existent.

Granyer, com es pot endevinar, és un conversador infatigable, ple d'esperit, enginyós i personal. Tot el que diu, totes les seves opinions — encertades o no — són sempre personals i en la seva conversa no hi ha mai ni el lloc comú ni la frase feta o de segona mà.

Granyer és l'home d'aquest país que s'ha passat més hores parlant. Una cita amb ell, si no és absolutament seriosa, es pot retardar de dues o tres hores. L'excusa és curta: —Pel camí he trobat un amic i hem parlat una estona... Un amic! Per a Granyer l'amistat és un valor que compta. Sempre està a punt per a visitar el malalt, per a felicitar el sant i no li passa per alt ni un enterrament ni uns funerals. I no pas per esperit formulari, per Déu! És l'esperit més poc formulari, és l'home que viu de la manera més poc burgesa, amb menys lligams convencionals. En definitiva, és l'home que dintre les possibilitats humanes fa més allò que li dona la gana. No tenint ni el més remot sentit de l'economia, el seu viure no té gaires problemes d'ordre monetari. Amb motiu d'un felicitat afer en el qual vam col·laborar, sovint vaig tenir ocasió de portar-li quantitats en metàl·lic, que no eren mai comptades — excepte expressa imposició — i que eren dipositades invariablement en una guerra, sobre un moble. I bé, la seva única comptabilitat es va reduir a dues simples operacions: posar els diners dintre de la guerra en rebre'ls; treure'n els que necessitava i quan els necessitava. El volum dels diners va anar oscil·lant i un dia, amb gran sorpresa, es devia trobar que ja no n'hi havia més. Devia pensar que s'imposava guanyar-ne de nou i, efectivament, els devia guanyar. Així, simplement, com per miracle. Com per aquests miracles que més petits o més grans s'han anat produint durant tota la seva vida, des d'aquell dia en què va dir al seu pare que volia ser artista.

Als ulls de molta gent, en Granyer es deu haver fet una gran fama de mandra. És curiós com les persones que no corren, que no presumeixen de no donar l'abast, que no estan sempre amolnades per falta de temps, adquireixen fama de mandres. També és curiós com, molt sovint, aquests presumptes mandres fan una gran quantitat de feina. No va tenir fama de mandra el gran Xavier Nogués? Evidentment, en Granyer no s'ha dedicat a treballar totes les hores del dia. De vegades li ha faltat l'imperatiu o la coacció per decidir-lo a començar una obra. Però una vegada engegat i deixant-lo fer al seu ritme, la seva tenacitat ha estat com una gota d'aigua, capaç dels resultats més extraordinaris. A desgrat de la seva mala fama, l'obra d'en Granyer té un volum molt respectable. Ens hauria agradat, i entra dintre dels plans d'aquestes monografies, poder donar un catàleg complet de la seva producció, com també el seu *curriculum vitae* exhaustiu. Confessem que ens falta temps i, sobretot, forces. Qualsevol mena d'ordre burocràtic és inexistent en aquest artista; i si existeix un cert ordre, és d'un tipus tan especial que ens ha desarmat: en el seu taller — on una dona de fer feines hi deu fer alguna cosa misteriosa i en tot cas invisible — hi ha una gran taula rodona que és el seu arxiu. Allà hi és tot. En algun estrat o altre qui sap si hi ha els catàlegs de les seves exposicions; potser també — no és gaire fàcil — hi ha uns retalls de diari i algunes fotografies. Es veu, això sí, la seva correspondència, llibres, diaris, revistes, papers, dibuixos, apunts, calcs, prospectes, rebuts de l'electricitat, papers... Repetim-ho: allà hi és tot, visible a través de la llum finament matisada per la pols dels vidres de les finestres, que s'ha anat dipositant i aquil·lotant amb el pas dels anys. — Per què hauria de fer treure la pols — diu l'artista — que m'ha costat tant de conservar, si després em caldria posar cortines?

Aquest home —no confonguem — és gairebé un elegant, i gasta barret, invariablement, bufanda i abric de «loden» a l'hivern i vestit fresc a l'estiu. La seva cara està sempre ben afalçada i porta les camises netes i les sabates refulgents. Enmig d'un taller que fa esverar els partidaris de l'ordre aparent, és capaç de realitzar uns dibuixos delicadíssims sobre un paper que queda al final miraculosament impol·lut. Hi ha una estufa elèctrica, un tamboret amb seient de goma escuma i una màquina de fer punta als llapis. La màquina fa estar orgullós el seu posseïdor: era una il·lusió de tota la vida, però era una il·lusió cara. Va poder comprar-la, no fa gaire, en un moment en què la guerra devia estar ben proveïda...

Josep Granyer és un home de ciutat. L'asfalt i les cases, els llums dels carrers, la gent que es passeja, li agraden més que la naturalesa. Quan era petit, passà una temporada a Villalba dels Arcs, amb la seva dida. Després, cada estiu hi feia una curta estada, fins als 26 anys. Aquest ha estat el seu contacte més llarg amb la naturalesa. De sempre, entre una posta de sol i un cafè ciutadà ell ha preferit el cafè. En els seus viatges, tant com els museus i les pedres velles li interessa l'aspecte de la gent, l'aire de les ciutats, la cara que fan els homes i les dones, l'urbanisme, tot el paisatge elaborat per la mà de l'home.

La personalitat artística de Josep Granyer és molt complexa. El dibuixant, el gravador, l'escultor, l'il·lustrador fan servir un llenguatge diferent i una anàlisi seriosa de la seva obra no pot oblidar aquestes diferències. Hi ha, certament, més d'un comú denominador que les uneix i en fa un conjunt que constitueix la personalitat del seu autor. Però és important de remarcar que en Granyer respecta les regles de cada especialitat. Volem subratllar que és gravador quan grava, dibuixant quan dibuixa, escultor quan modela; sempre i cada vegada sense interferències de les altres tècniques que cultiva.

Repetim que Granyer és un tipus mental. Les aparences no el tempten i per a ell —afortunadament no tirà cap a la pintura — l'impressionisme no compta, en el sentit que els impressionistes pintaren les coses tal com les veien, és a dir, en funció de la llum. Granyer, en canvi, fa les coses tal com sap que són per previ coneixement intel·lectual. Vet aquí una de les determinants del seu estil.

Aquest fer les coses com són i no com es veuen el fa en certa manera un primitiu. Granyer sap que a la copa d'un arbre hi ha fulles, està feta de fulles, i ell dibuixa o grava les fulles d'un arbre, no la taca de conjunt. També sap com són les línies que dibuixen un ull i una boca, i les modela tals com són, no com es veuen. Quan Granyer il·lustra un cert tipus de llibre, la característica que acabem d'apuntar el fan l'il·lustrador insubstituïble. Queda primitiu — estableix el paral·lelisme perfecte entre text i imatge — sense fer pastiche. En aquest sentit els 100 dibuixos acolorits que realitzà per a la traducció clàssica catalana del *Decameró* són d'una rara i impressionant qualitat. Aquests dibuixos són completament inèdits; potser deixaran de ser-ho el dia que el concepte de la propietat del seu posseïdor evolucioni.

Una altra qualitat comuna a tota la seva obra és el sentit de la composició. Tant si fa servir una com una altra de les tècniques que domina, els seus estudis previs són eloqüents. Cerca, sense fiar-se mai de la improvisació, fins a trobar la solució que el convenç i llavors sembla com si per una rara facilitat hagi encertat la millor, l'única solució possible.

Granyer estima la feina ben feta, com a resultat, probablement, de la seva lluita per a dominar l'ofici. Si Valéry podia escriure sagaçment que «en art el fons és la forma», dominar aquesta, saber-se expressar, no és pas una virtut petita, a desgrat d'ésser una virtut que ara es cotitza poc.

Fantasia, enginy i originalitat són virtuts comunes a tota l'obra de Granyer. Per cert que ell no atorga cap importància a l'originalitat: —Ni els grecs, ni els romànics, ni els gòtics, ni els primitius flamencs tenien la prouja de l'originalitat, diu. En art —afegeix— el que interessa és encertar exactament el centre de la diana. Que es dispari amb un arc, amb una espingarda o amb un canó del 75 no té cap importància.

Absolutament mental, l'art de Josep Granyer és també absolutament realista. Ell fa clarament la distinció entre realista i naturalista, i no confon pas els termes. Aquesta posició fonamental i decidida li ha inspirat llargues i furioses diatribes contra l'art abstracte, la qual cosa no vol dir que la seva posició sigui simplista. Reconeix una certa explicació lògica al naixement de l'art abstracte: en les presons, en els camps de concentració, en les múltiples situacions desesperades en les quals s'ha vist col·locat, l'home contemporani havia de cercar l'evasió i l'esperança de la manera que podia. En les taques d'humitat i en els escrostonats d'una paret podia imaginar-se paisatges paradisiacs; en un clau rovellat, veure-hi la divinitat. Però desaparecudes aquelles condicions objectives excepcionals — el benestar i la prosperitat del món occidental són indiscutibles — el miracle ja no es pot tornar a produir perquè fallen les seves premisses. Per tal que el miracle es produeixi cal el concurs de l'obra d'art, cal la prèvia elaboració de l'artista. Cal que l'obra d'art suggereixi l'inefable. Ara bé, servir com a obra d'art la paret mateixa, el clau rovellat, és caure en el naturalisme, és la negació de l'art. L'exemple més convincent d'aquest procés que porta al no-res ens el dona l'escultura dels *imagineros* espanyols: com a darrera etapa del naturalisme posaren cabells de debò a les escultures, ulls de vidre, gotes de sang de cera pintada i s'acabà esculpint el paladar a través de la dentadura postissa. El dolor, el misticisme, l'inefable, en fi, no es volien suggerir, sinó que es donava tot fet. El resultat no podia ser altre: la desaparició pura i simple de l'escultura. No la seva decadència, sinó la desaparició.

El Granyer escultor estima i admira els grecs, fins Fidias. Són ells qui van veure que l'escultura era l'art dels volums en l'espai. Després de tots els vaivens de la història de l'art, els grecs estan representats pel català Mallol, que ell posa enfront de Rodin, naturalment. Aquest, malgrat el seu autèntic valor, fou funest com a creador d'escola, ja que incorporava a l'escultura un element no escultòric: la llum. Extremant la nota, Granyer és partidari de l'escultura polida, acabada, sense el fàcil pessigolleig de les superfícies rugoses o mig desbastades. El paral·lel entre els grecs i Mallol es continua, més a prop nostre, amb Casanoves — que va abandonar molt aviat el *sfumato* decadentista — i amb Clarà.

En els seus començaments, Granyer revelava una clara influència de l'art egipci. Els seus retrats — cal subratllar el de Joaquim Ventalló, exposat en el Saló de Montjuïc de l'any 1935 — s'organitzen en uns plans lleugerament forçats, geomètrics, amb una lògica i un equilibri perfecte de masses. És l'anti Rodin. Més tard s'anirà humanitzant i perdent en rigidesa apriorística, podent assenyalar, com a final d'aquesta evolució, el cap en terra cuita clara de la

Señora N. B. de P. i una ambiciosa composició amb una figura femenina que l'autor titula *Diana*.

Durant una llarga època, Granyer va ser l'escultor dels relleus. El seu sentit de la composició podia manifestar-se lliurement en el joc lineal de les figures que, per altra part, no perdien cap de les seves qualitats escultòriques. És una llàstima que no es pugui fer el catàleg complet d'aquestes obres. Recordem molt bé una peça bastant gran inspirada en el para-sol que el pintor Domíngó tenia instal·lat a la Mar Menuda de Tossa, i més recentment, una obra inèdita, més gran encara, que l'autor titula *Saloon Granyer* en el qual totes les virtuts del seu autor es manifesten en plena maduresa, sense oblidar la ironia, que caracteritza com a déu d'un nou Olimp els personatges dels *westerns* nord-americans. Igualment dintre d'aquest camp cal recordar una obra recent que no ha tingut sort: el gran baldaquí que va modelar en guix, en talla gairebé directa, per al monestir de Montserrat, i que s'havia de repassar en plata. És un fris circular, de 32 cm. d'altura i 3 m. de diàmetre, o sigui 9 m. lineals. Encabir en aquesta estreta faixa tota la gran quantitat de simbologia cristiana que li exigiren era una empresa que ningú no podia realitzar tan bé com ell. Féu honor a la confiança i a la perspiciàcia dels qui li feren l'encàrrec i acomplí un meravellós *tour de force*. Que, ai làs!, està abandonat en un racó o altre perquè les tendències no figuratives també han arribat a Montserrat.

L'obra d'en Granyer ha sofert moltes vegades d'aquesta manca de sort: uns grans relleus que tallà directament en guix per al vestibul del teatre Novetats han estat destruïts amb motiu de la darrera reforma d'aquest local. Uns altres, que encara es conserven al vestibul de la casa núm. 60 de la Travesera de Gràcia, han estat ignominiosament esmaltats. Un relleu que figurà en el pavelló dels Artistes Reunits de l'Exposició del 29, fou destruït. I la dissort no acompanya solament els relleus: per a un pessebre que el Foment de les Arts Decoratives va muntar en el Publi Cinema l'any 1932, Granyer va modelar un centenar de figures que, malgrat el destí una mica estantís que tenien, posseïen una gràcia i un sabor populars remarcables. Voleu una prova que eren realment importants? En un llibre publicat no fa massa anys, algunes d'aquestes figures, que es reproduïxen, estan atribuïdes a Manolo! Per quins camins obscurs o ingenus s'arribà a aquesta atribució? Val més deixar-ho córrer! El cert és que, del centenar de figures, no en queden més enllà d'un parell de dotzenes. Una altra escultura que guanyà el segon premi en el concurs que es féu amb motiu dels Jocs del Mediterrani, està oblidada en algun magatzem o altre, esperant que algun dia es fongui en matèria definitiva...

Les escultures amb nus femenins que hem pogut veure pertanyen a la seva època més recent, i han perdut ja el hieratisme egipciànt. Les cares tenen el mateix aire primitiu que les agermana amb la seva obra gràfica. Cal remarcar, com a pertanyent a una època anterior, el retrat de cos enter de la muller de l'artista, en bronze. Obra d'una gran serenitat, plena de tendresa, i que malgrat no amidar més de 35 cm. posseïx una evident monumentalitat. Més o menys d'aquesta època és una figura d'eivissenca, també en bronze, d'un refinat aire popular.

En Grayer animalista justificaria un estudi molt extens. Fou durant la seva estada a Esplugues i durant les llargues vetlles d'hivern quan se li va acudir de realitzar en escultura algun dels seus dibuixos d'animals. Fins a la data, la seva producció arriba a les 30 obres. Totes les virtuts del seu autor es troben representades en aquestes obretes, petites de mida però que han suportat magníficament ampliacions considerables (girafa i àguila de la col·lecció Erausquin). Rigor

formal, ironia, imaginació, observació aguda no solament de les bèsties sinó de les persones, i una absoluta originalitat. No cal dir que els gravats que constitueixen aquest llibre estan dintre de la mateixa tònica. Cal remarcar el que dèiem en un altre lloc: el tema ha estat resolt aquí d'una manera genuïna, servint-se de les possibilitats de valors, de qualitats i de matisos que la tècnica de l'aiguafort li ofereix. Per dir-ho curt, no són el que es podria dir pejorativament gravats d'escultor.

Els gravats del nostre artista, que és un dels qui ha fet una obra més important després de l'inici que féu gràcies a la ROSA VERA, són sempre aiguafort. El seu temperament analític l'havia d'encaminar fatalment cap a aquesta tècnica, que li permet un treball minuciós i reflexiu, i no pas massa diferent, en el seu lent modelar, del treball de l'escultor. Ni la punta seca, pel que té d'improvisació directa, ni l'aigua-tinta, per les seves complicacions tècniques, li anirien bé. Granyer és un aiguafortista. Sobre aquest fet només hi ha una cosa a afegir, lamentable: que el nostre món editorial sigui tan limitat i que tota l'obra magnífica que es podria realitzar quedi no nada.

Torre Muntadas, Octubre de 1961

En aquesta col·lecció ens hauria agradat de donar un *currículum vitae* ben complet dels artistes que hi figurin. Ja s'endevina que amb Josep Granyer això no és possible. No sap ben bé quins premis ha guanyat, ni quantes exposicions ha fet, ni té la més lleu vel·lestat ordenadora. Les dates que apuntem són vagament aproximades. Només la llista de llibres il·lustrats podrà ser exacta.

EXPOSICIONS

- 1929.—Associació d'Escultors (*col·lectiva*). Sala Parés.
1932 al 1936.—Saló de Montjuïc a les Exposicions Municipals de Primavera.
1931.—Barcelona-París. Dibuixos. Sala Badrinas, (*Barcelona*).
1931.—Exposició d'escultures junt amb pintures d'Albert Junyent. Sala Busquets.
1935.—Idem.
1951.—I Bienal Hispano Americana de Arte (*Madrid*).
1953 (*febrer*).—Exposició d'escultures. La Pinacoteca. *Aquesta exposició, la de 1931 a la Sala Badrinas i la següent són les úniques de les quals hem pogut trobar catàleg. Va exposar 38 obres, entre les quals n'hi havia quatre fetes en col·laboració amb Xavier Nogué: «Copador», «Tigre», «Óx» i «Parella Barcelonina». Nogué havia fet uns dibuixos per tal que Granyer en fés unes peces en porcel·lana pintada. L'assaig fracassà, encara que se n'arribà a realitzar alguna. Les que s'exposaren en aquesta ocasió eren bronzes.*
1953 (*maig*).—Escultures, dibuixos i aiguaforts. Galeries Sant Jordi. *Va exposar, ultra dibuixos i gravats, 16 bèsties en bronze i 2 en terra cuita, un projecte de font urbana, un grup de l'esmentada font i dos relleus.*
1953.—Exposició Municipal de Primavera.
1955.—III Bienal Hispano Americana de Arte (*Barcelona*).
1957.—Exposició Municipal de Primavera.
L'any 1930, els Evolucionistes es varen integrar amb Les arts i els artistes. Granyer va concórrer en alguna de les exposicions col·lebrades després d'aquella data.

LLIBRES IL·LUISTRATS

- El coloquio de los perros, de Cervantes. Ediciones Selene. 1946. 6 aiguaforts. *Abans d'aquest llibre, havia fet un parell d'assajos poc importants: una foca i un gall, en planxa de zinc. Però aquesta és la seva primera obra important com gravador.*
El llibre de les bèsties, de Ramon Llull. ROSA VERA. 1947. 12 aiguaforts en color a dues planxes i un en negre per a la coberta. *És un dels llibres més importants de la bibliofília catalana moderna.*
Poema del Pessebre, de Joan Alavedra. 1947. 19 dibuixos en color. *La pitjora reproducció d'aquests dibuixos fa que tinguin una molt vaga relació amb els originals. Posteriorment se n'ha fet una nova edició, reduïda, sense autorització de l'autor dels dibuixos.*
L'ase, de Llucià de Samosata. Ad Unguem. 1950. 15 gravats al boix. *És l'únic llibre important il·lustrat per Granyer amb aquesta tècnica. A desgrat de ser notable, és una edició pràcticament desconeguda.*
El misantrop, de Molière. Aymà. 1951. 6 aiguaforts i 9 boixos.

Set diàlegs de bèsties, de Colette. Aymà. 1952. 14 dibuixos a la ploma.

Las dos doncellas, de Cervantes. S. A. Horta I. E. 1953. 7 litografies.

Decameró. 1956-57. Traducció catalana del 1429. Exemplar en paper de fil de l'edició de la Hispanic Society, 101 dibuixos acolorits. Propietat del Sr. Josep Mulla.

Josep Carner. 1960. Sobre 50 dibuixos acolorits de Josep Granyer, que es podrien titular aproximadament Museu zoològic, el gran poeta català ha escrit unes petites gloses en vers que són un prodigi d'enginy i de gràcia. El seu mateix autor n'ha fet la traducció castellana, que és en realitat una recreació. L'obra —molt costosa i difícil des del punt de vista de realització tipogràfica— està en estudi per tal d'editar-la.

Encara que no sigui exactament un llibre il·lustrat i menys una edició, cal parlar dels quatre àlbums que al llarg de bastants anys Josep Granyer ha anat dibuixant per encàrrec del Sr. Victor M.^e d'Imbert. En cada un d'ells hi ha 120 dibuixos acolorits. En un, el tema són animals, dintre l'estil dels gravats d'aquest llibre. En un altre hi ha animals amb objectes. En un altre, animals i persones. I en l'altre, animals fantàstics, construïts amb elements de bèsties diverses. El conjunt és un espectacle d'un enginy, una diversitat i una fantasia fora de tota comparació. Encara que molt difícil d'execució, esperem que algun dia aquesta obra, o almenys una antologia, pugui ser publicada.

PREMIS, ADQUISICIONS I OBRES DESTINADES AL PÚBLIC

En alguna Exposició de Primavera, entre el 1932 i el 36, s'adquiriren obres de J. Granyer. Entre elles, un tóter. Cal recordar que en aquelles exposicions no hi havia premis sinó adquisicions.

Exposició Municipal de Primavera, 1957.—Primer premi d'escultura.

El 1957, l'estat francès adquirí una de les bèsties: el «Be poeta».

Jocs del Mediterrani.—1958. Segon premi d'escultura.

Llibreria Argos de Barcelona. Relleus amb la llegenda d'Argos.

Sala d'actes de l'Institut Industrial, de Terrassa. Relleus d'alabastre amb els atributs de la indústria tèxtil.

Relleu en pedra per l'edifici que la disolta organització Agilers tenia a Sabadell. Destinat a un altre us, l'edifici es conserva.

GRAVATS

ACAPARADOR

El llagost,
ales i saltadors,
bota i vola.

No en té prou.

Que el llagost
ah! no rutlla.

El llagost
vol anar amb rodes.

FUNÀMBULA

2

La petita pau parrupa
i passa la corda fluixa.

L'eixalen: joc sense risc
no congrega prou cretins.

El brot d'olivera al bec
serà un indicati discret.

Almenys que es faci aplaudir
com a número de circ.

(Serva servil de l'empresa,
la pau s'afanya les veces.)

La petita pau parrupa
i passa la corda fluixa.

ARQUEOLOGIA

3

*Terra endins pates la xarxa
pescador sense llagut,
mariner de noves traces.
Temps ha navegues la mar
carnal de sangs arruades.*

*Pescador, jo sóc un peix
de la Costa Brava;
agraït que el teu oblit
ara em deixi en calma,
com el peix a l'aigua
— els pescaires submarins
són taurons de bassa! —,
t'he pujat una àmfora
nàufraga,
qui-sap-lo romana,
entoscada,
amb patina,
salum d'antigalla.
Bella pesca, pescador
per a la gent sàvia!*

*Mariner, fes-ne present
a l'amor de la setmana
— que només parla sospirs —,
estudianta a Upsala.*

CONFIANÇA

D'aquesta feta el nostre club
definitivament s'embala,
El gran rival, cap jup,
ha endevinat que tirarem amb bala:
ja es veu a l'altre grup!
Misèria de Di Stéfano i Kubala!
Nois, ara sí que passaran pel tub:
fitxem un tigre de Bengala!

LA DIDA

5

*Non non,
vine, son!*

*Dorm, petit, la mare et bressa.
Cal que creixis ben de pressa;
fes-te fort
per la mort.
Seràs brau
o de pau?
Seràs carn d'escorxadot
o màrtir nacional?
Tant se val!
Déu n'hi do!
Per un bou
tot és prou.
Ara els somnis, vedelló.*

*Non non,
vine, son!*

SOCIETAT
INCOMPATIBLE

6

Potser el peix — la seva delícia —
li contagia, al gat,
la tan sigil·losa mol·licie
del pas que llisca amb voluptat,
aquell tombar-se d'un plegat,
i l'escrupolosa condícia,
i els ulls oberts de bat a bat?

Em resta trobar un peix amb malícia,
miol i salt i vanitat.

ARRI ARRI TATANET

7

El cavall puja a cavall
d'un cavall.
Aviat aprendrà el dret
del genet:
estirar-se com un gall,
el fuet,
l'esperó.
El renec. I el gargall
escopit de cantó.

LA COQUETA

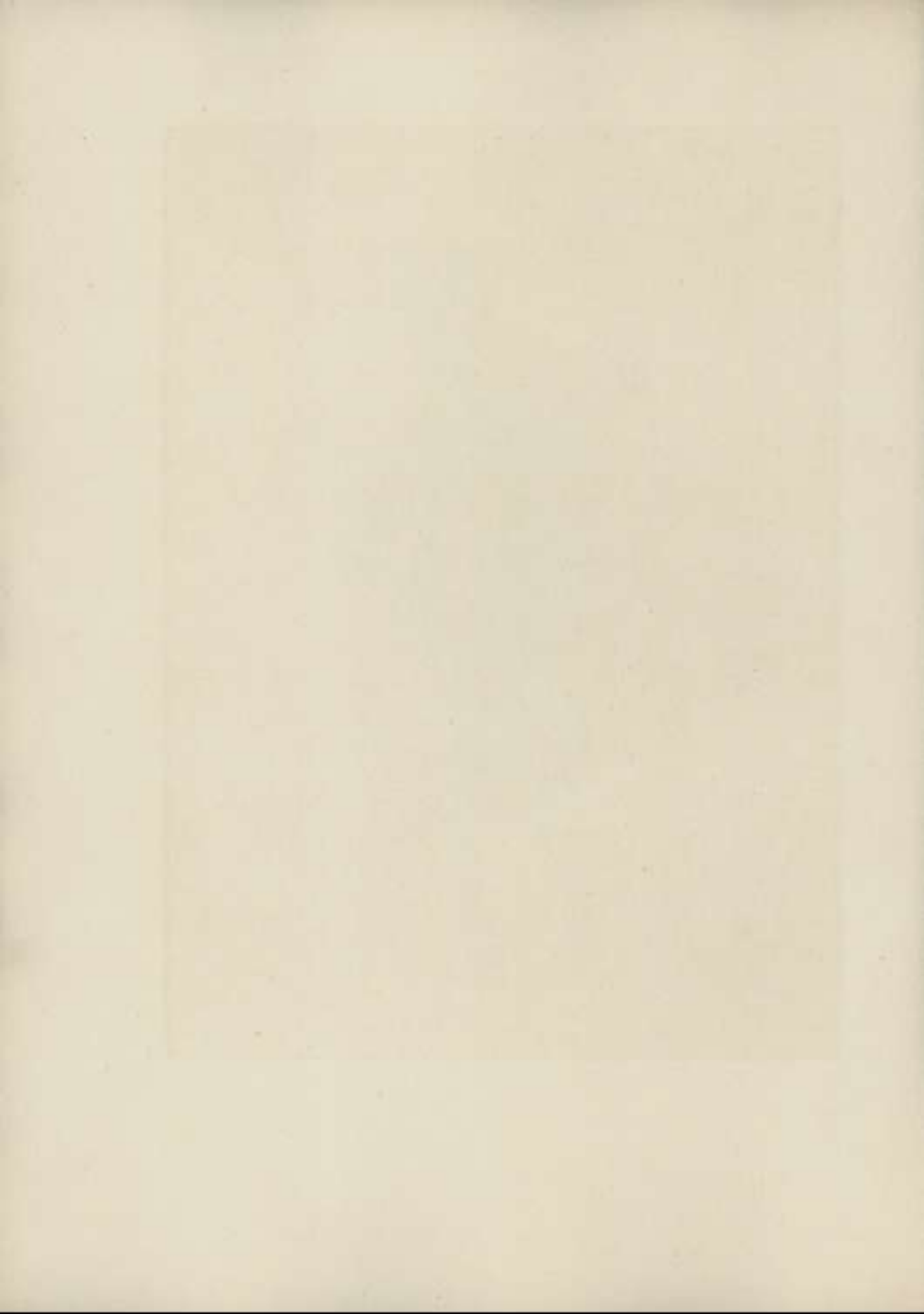
8

La donzelleta, dòcil a l'amor,
no s'emmiralla pas per a ella sola.
És una ovella de candor
i quan es veu i es mira s'enriola;

i es diu: «Si sóc bonica li plauré».
«A qui plauré?» reprèn esperançada.
(A un xicot mansüet i juganer,
a un marrà qualsevol de la ramada.)

Des de dalt la destria com si res
—aí la donzella, la primala!—
l'Oveller de nou pams, i l'assenyala:
«Aquella farà el pes».

INCERTESA

Són dos i l'un empaita l'altre.
Velocíssims, la boca closa
i els ulls immòbils, de cristall.

Adesiara el que fugia
es tornava percaçador.

A mitja llum de llet translúcida,
vinga estrenar camins sobtats,
sordament, a cuades
violentes en llur mollesa.

Fins que topen dessota l'alga
i s'abraonen tan estrets
i entrellaçats! En lluita lliure
o en el joc d'un amor corrupte?

LA TÈCNICA

10

Bons amics,
gent de cultura,
per ventura
no admet dics
la mar inflada?
No rep noses
de rescloses
la riuada?

La ciència
amb tant poder
d'aquest segle dinovè,
canalitza,
amb paciència,
fa la guitza
al voler
de la natura...

Doncs, per què
donya Pura
— que fa el ple —
no té dret a les cotilles
de barnilles?

LA SOLUCIÓ

*Sapiguem, ases, que el món és rodó,
que és fet de terres i de mars!
Orelluts, aprenquem el mapa
dels continents i les nacions!*

*S'estenen els camins molt més enllà
dels que petgem nosaltres sota el bast;
hi ha milions de vides com la nostra
i d'altres amos verga en mà.*

*Ja és hora de saber-ho, això:
cort i pastura de tothom
és la Terra, germans,
i l'estatge, de tots els estadants.
Amb asenades tanmateix
mai no ens en sortiríem, de segur;
parem bé les orelles, doncs,
fem-nos tots coneixents.*

*Aleshores el nombre
farà la força de debò.*

QUIMERA

12

El bou somia la vaca
i en remuga l'enyorança.

Se l'afigura com és:
vedella tendra clapada,
vincladissa i camallarga,
ulls enfavats de menor,
musell de rosa encarnada,
remolí de pèl al front,
brot banyut a cada banda,
orelles amb borriçol
i cua de borla blanca.

El bou es posa a pintar
sobreeixit d'aquella imatge.
Pinta amb les potes, com tants
pinten amb les mans!
I només surten grumolls,
clapes, ratlles,
ziga-zagues i llepasses
d'aquell desig tan concret!

El bou espera la vaca.

ÍNDEX

Josep Granyer. L'home i el seu art

1. Acaparador.
2. La funàmbula.
3. Arqueologia.
4. Confiança.
5. La dida.
6. Societat incompatible.
7. Arri arri tatanet.
8. La coqueta.
9. Incertesa.
10. La tècnica.
11. La solució.
12. La quimera.

AQUEST LLIBRE
HA ESTAT ESTAMPAT PER LA
SOCIETAT ALIANÇA D'ARTS GRÀFIQUES
(S. A. D. A. G.)
I ELS AIGUAFORTS QUE L'IL·LUSTREN,
EN EL TALLER DE JAUME PLA,
QUE DIRIGI TAMBÉ
L'EDICIÓ,
S'HA ACABAT EN EL MES DE
NOVEMBRE DE 1961.

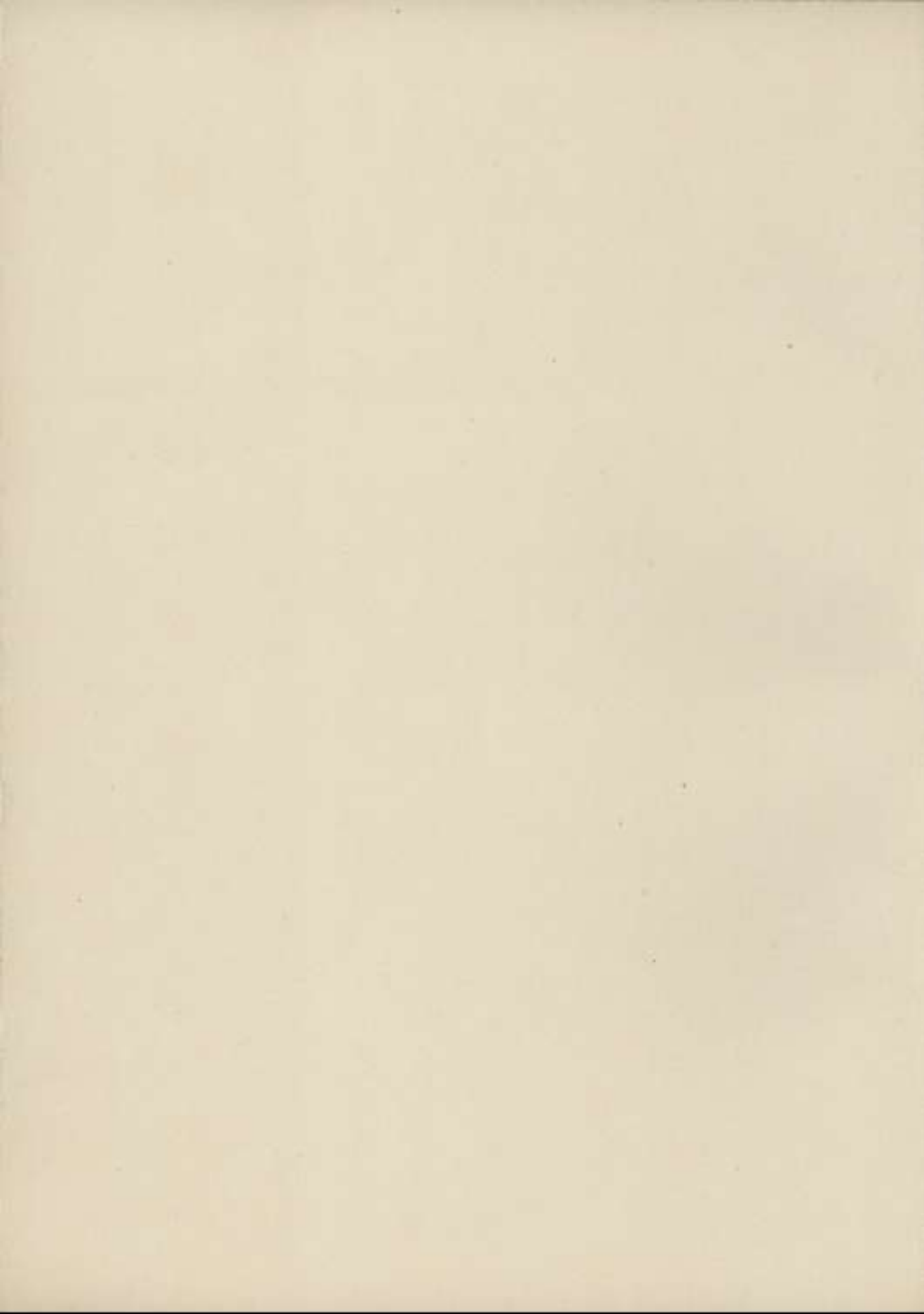

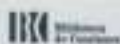

Tit. C-4FE0
Id. 1001594700

Id. 2006-In-429

Generalitat de Catalunya

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

1001594700

JOSEP GRANYER

L'HOME I EL SEU ART

PER

JAUME PLA

GRANYER O LA INDEPENDÈNCIA. — Si calia escollir un *tit* qualificatiu per a retratar Josep Granyer, el més aproximat seria dir, em sembla, Granyer o la independència. Certament, el retrat aniria guanyant en semblança si s'afegís motius i complementant amb altres qualificatius: ironia, curiositat universal, passió per la dialòctica, intel·ligència — en el sentit d'imperatiu de tipus mental i anti-romàntic — elegància... Però Granyer o la independència quedaria sempre com la síntesi més encertada, posant de relleu una determinant que no solament informa el seu art sinó també tota la seva vida, tota la seva biografia.

Aquesta independència autèntica acaba, naturalment, la manera de ser contrària. Per això Granyer és l'artista d'aquest país amb menys mà esquerra a l'hora de cultivar l'encàrrec o de fer prosperar la pròpia fama. Es pot afirmar rotundament que en Granyer no ha fet mai res contra la seva voluntat en el terreny de l'art, ni ha fet mai un pas de cara a l'auto-bombo. Algunes vegades pot haver semblat a

algú que el coneixia poc que era manejable: és que la independència es manifesta també d'una manera passiva, i en Granyer, amb una rialleta a flor de llavi, deixa dir però no es belluga. En els temps que corren valia la pena posar de relleu aquestes premisses en començar una semblança del nostre artista: són tan poc corrents que ja el situen, d'entrada, en un terreny de singularitat.

La independència, en un món gregari, és un luxe que es paga molt car, i gràcies a ella en Granyer no té ni la fama que la qualitat de la seva obra es mereix ni ha col·locat el volum d'obra que hauria calgut. Ni una cosa ni l'altra no el preocupen gaire. Potser, amb el pas dels anys — i Granyer ja no és un jovevet — en algun moment ha deixat traslluir una punta d'amargor. Una punta, només! Un senyor autèntic — un gentleman — té prohibit el parlar dels seus afers personals. De totes maneres, per a ser verídics, cal fer constar que la independència en tots els camps continua activa: quan al cambrer li sembla que en Granyer ja és prou habitual per poder-li fer indicacions culinàries, canvia de restaurant; quan un company ocasional de menjador traba natural d'asseura's a la seva taula i fer conversa, canvia d'aïres. Quan un amic li escriu des dels EE. UU. sobre un possible encàrrec important — des de la pàtria dels dòlars! — però per al qual calen fotografies, papers, retalls de diaris, una certa dosi d'auto-propaganda, en Granyer escriu ràpidament que no interessa. Vol triar el menú, els amics i la feina a fer. Vol, per dir-ho curt i per dir-ho clar, ser independent.

Per començar, ha de quedar clar que Josep Granyer està fet aproximadament d'aquesta manera.

Josep Granyer Giralt — Grañé en els papers oficials — va néixer el 4 de desembre de 1899 al carrer de Gignàs, en el cor de la Barcelona vella que havia de canviar tant amb la reforma i amb l'obertura de la Via Laietana. Granyer recorda la cerimònia de la col·locació

— o de l'enderrocament — de la primera pedra de la reforma, cerimònia que presidi Alfons XIII. Les runes de les cases esventrades van ser l'escenari dels seus jocs d'infant, que no eren gaire acadèmics i consistien principalment en lluites a cops de pedra amb l'emoció de la inesperada presència del *Guri del mal ull*, el municipal borní que encarnava l'autoritat.

Els pares d'en Granyer — Josep i Antònia — tenien una petita carboneria, però el noi no es va sentir mai atret pel negoci de combustibles. Quan va ser hora, l'enviaren a una escola municipal del veïnat, al carrer de la Ciutat. Escola bruta i sinistra, amb una brutícia menys noble que la de la carboneria, en la qual el mestre cargolava cigarretes amb el tabac pudent de burilles arreplegades i exhalava una bafarada que tirava d'esquena. Per alguna raó o altra, el canvien d'escola, i al carrer Milans troba un ambient molt diferent: un mestre jove que acompanya els nois al cinema i que, atent, es fixa en els dibuixos escolars del nostre home.

No era d'esperar que, en l'ambient on vivia, l'esdevenidor d'en Granyer plantegés cap problema d'ordre intel·lectual. S'havia de triar un ofici i quan el pare va preguntar al noi què li agradaria fer, a 11 anys, aquest va respondre:

— Vull ser artista! — aneu a saber per quina obscura i poderosa raó.

El pare no es va espantar pas, perquè sortosament a la família ja hi havia un artista, Lluís Labarta Granyer, i es guanyava bé la vida. Era igual que el noi volgués fer d'artista, com de lampista o de paleta. No s'ha d'oblidar que, a les darreries del modernisme, hi havia mil maneres de guanyar-se la vida dibuixant. Mobles, cases, reixes, façanes — esgrafiats — tot anava adornat, dibuixat i carregat. Hi havia, a més d'en Labarta, un altre contacte familiar amb el món dels artistes: un oncle d'en Granyer tenia una barberia, a la baixada de Caçadors, xamfrà

Basca, i l'establiment era freqüentat per alguns artistes i sobretot per l'Emili Vilanova. En Granyer s'hi havia passat moltes hores llegint les revistes de l'època i escoltant les converses dels parroquians. El prestigi d'en Vilanova, que Granyer no va conèixer, però era present en la família, devia contribuir a tranquil·litzar el pare del nostre futur artista.

A 13 anys, com la cosa més natural del món, Granyer comença a treballar al taller d'en Labarta fill, ja que el cosí del seu pare s'havia retirat. Comença a treballar, o comença el seu aprenentatge d'artista? En Labarta devia tenir un punt de vista molt personal sobre la qüestió: per un costat li feia fer la feina d'escarràs del seu taller del carrer del Bruc: passejar dos gossets cada vegada que la seva fisiologia els ho demanava, escombrar interminablement un taller que sempre quedava brut, tragar càntrics d'aigua destinats a apaivagar una set inestroncable, fer encàrrecs pels tallers de litografia per als quals treballava en Labarta... A l'hora de la veritat — aquesta trista hora que s'acostuma a presentar el dissabte a la tarda — en Labarta considerava que el noi era un aprenent d'artista i com a conseqüència no va donar-li mai ni un rül.

Als 14 anys es va matricular a l'Escola de Belles Arts, veient que a can Labarta l'educació artística no era massa eficaç. En aquell temps la classe de paisatge estava instal·lada en el vell palau del parc que havia servit per a l'Exposició del 88 i que servia també de Museu d'Art Modern. El pare del qui havia d'ésser el fabulós Picasso hi donava classes de dibuix artístic. L'Urgell hi ensenyava paisatge i en Labarta hi feia d'auxiliar, junt amb un vellet trist, tronat i galrebé cec que feia joc amb el local esbalandrat i en el qual feia un fred que pelava. Això passava a les 11 del matí. De 7 a 9 del vespre anava encara a una altra classe que donava el mateix Labarta al carrer de l'Om, en una escola municipal i en ple districte V^è.

Al Parc són condeixebles d'en Granyer en Joan Serra, que feia d'escenògraf, Ernest Enguix, el caricaturista Roca. Al carrer de l'Om trobava en Sisquella i en Fenosa, que ja tenien una idea més clara del que volia dir ser artista. En aquestes classes, en Labarta, més que corregir, el que feia era parlar i fou a través d'ell que els deixebles van tenir una certa idea de la pintura moderna francesa. No fou pas poca cosa! Era un altre professor, Josep Pei, ple de bonhomia i de paciència, qui feia materialment la feina de corregir.

Fins aquí, en Granyer té la sensació que no va aprendre absolutament res. La seva dèria era, però, la de fer de pintor. Davant de l'ermita de sant Genís i pels afores de la ciutat es barallava per portar al paper o a la tela, inútilment, el reflex d'allò que tenia davant del nas. Fou en Labarta qui, ben explícitament, el va desenganyar. Una de les feines que es feien al seu taller era decorar, a dues tintes, unes cursis capsetes de bombons amb paisatges romàntics i altres insanitats. Però el to i el matis s'escapaven sempre a la retina d'en Granyer. — No seràs mai pintor, tu! Val més que ho deixis córrer — li va dir en Labarta. I secretament, en un racó de la carboneria, va començar a fer la primera escultura.

Tip de passejar gossos, de no cobrar, i si a més no servia per a pintor, en Granyer va canviar d'aïres i va entrar al taller d'un escultor que es deia Josep Casanoves — que no era pas el nostre gran escultor —. L'obra d'aquest altre Casanoves no podia ser més aplicada — en el sentit d'art aplicat —. Fabricava la decoració per a uns rellotges amb la temàtica dels *santi di guizi* de l'època: eren uns rellotges on sortia el Dante o bé un parell de nens en actituds entenedidores, o un forjador que besava el seu fill després del treball. La feina d'en Granyer — i d'en Fenosa, que també hi treballà — consistia a rascar els guixos, treure les rebaves del motlle i

eventualment retocar un nas o una cama. Però el més interessant d'aquest taller eren les discussions que s'entaulaven sobre temes tan senzills com aclarir en què consisteix l'essència de l'art; en si era encertada la posició estètica del Casanoves bo — que Granyer i Fenosa coneixien de les primeres exposicions de *Les Arts i els artistes* — o bé la que practicava el fabricant d'escultura anecdòtica. Les hores passaven fent molt poca feina — i tots els qui tenim la sort de conèixer en Granyer ens fem càrrec que en devien passar moltes — i com a conseqüència en aquell taller sempre es va plegar tard. Sigui que hi havia alguna feina urgent a fer a darrera hora, sigui que el patró no trobava una rèplica convincent i es recordava oportunament d'un encàrrec que corria pressa. Aquest escultor, bona persona, barreja d'inventor, d'artista i amb poques disposicions per al negoci, és recordat per en Granyer amb autèntica simpatia. Va acabar tràgicament, completament desmoralitzat i fracassat, penjant-se a les golfes de casa seva durant els fets de 1936.

De tots els artistes que va tractar durant aquesta època, als quals s'afegien alguna vegada Joan Cortès i l'escultor Viladomat, Enguix fou el primer que va tenir taller — era dos anys més gran que la resta de la colla. És en aquest taller on es celebrà la primera exposició — privada — dels *Evolucionistes*. L'any 1917 reincideixen, ja públicament, a can Dalmau, presentats per Francesc Pujols. Granyer no exposa encara. No ho fa fins l'any 1922, en una exposició Municipal de Primavera. I encara són els amics qui li envien l'obra — un relleu — car en aquell moment ell feia el soldat a Madrid. Hi passà dos anys com a soldat de marina, sense veure el mar ni una sola vegada.

Els *Evolucionistes* era una agrupació formada per Enguix, Antoni Canadell, Eduardo Ver-

gés, Joan Cortès, Apel·les Fenosa, Josep Viladomat, Lluís Ferrer, Alfred Sisquella, Joan Serra i Francesc Elies. A aquest l'anaren a buscar per fer-lo president: seria l'únic de la colla major d'estat. Millàs Raurell va ser el secretari fins que es va poder comprar un barret fort. Des d'aquell moment va trobar que aquells artistes eren una colla de trinxeraires. El substituï el Just Cabot. En Granyer hi va pertànyer des del primer moment. Cal remarcar que els grups i grupets — les capelletes — proliferaren en aquella època tant per efervescència d'opinions estètiques com per una altra raó més senzilla: en les exposicions municipals, l'Ajuntament concedia una sala a les agrupacions legalment constituïdes. Per això se'n crearen tantes: *Agrupació Courbet*, en realitat una mica anterior als *Evolucionistes*, *Nou ambient*, *Els artistes catalans*, i altres. Un dels germans Soto es va especialitzar en la redacció d'estatuts per presentar al Govern Civil i ja no feia altra cosa, diu en Granyer.

De retorn de la milícia, torna a entrar a can Labarta. Però ara cobrant! S'ocupa en l'ampliació de dibuixos per a esgrafats. També treballa en un plafó per a l'edifici de correus i en la decoració del sostre del Saló de Sant Jordi de la Diputació. No com artista, sinó com a pintor decorador a sou d'un industrial. Aquelles frèvols bastides que munten els pintors, amb un tauló fimbrent allà dalt de les altures, no feien cap gràcia a en Granyer i es recorda encara de l'esforç de voluntat que havia de fer per enfilars-hi i per estar-se de nas al sostre amb l'abisme a sota. Com a pintor tenia la categoria d'especialista, perquè sabia rematar una sanefa i resoldre el dibuix d'un angle.

L'Exposició de l'any 29 va permetre que en Granyer, com tants altres artistes, es guanyés més bé la vida. A l'exposició hi havia feina per a tothom, i ell va entrar a la secció d'escultors.

En Nogués s'havia empescat un grup corpori representant l'entrada d'Alfons V.^a a Nàpols. Ell va modelar els cavalls, i té un record molt viu de l'efecte que li feren els magnífics animals que la Guàrdia Urbana els deixava per model. La feina, no obstant, no durà gaire: es va plantejar una qüestió de salaris i fou l'únic que, consegüent amb la reclamació presentada i no acceptada, va plegar. La protesta no fou precisament gloriosa: tothom va claudicar. De totes maneres, els companys poc decidits s'hagueren d'empassar la filípica d'en Granyer: — Plego per fer honor a la paraula donada, no perquè em consideri superior a vosaltres. Però estigueu segurs que de tots els que aquí feu guixos, jo seré l'únic que continuaré fent d'escultor—. Naturalment, ho va encertar.

El treball a l'Exposició — on també havia col·laborat a la decoració d'algun «stands» — deixà algun diner al nostre artista. I se'n va anar a passar una temporada a París, que va durar fins que s'acabaren els cabals; nou mesos.

L'estada a París havia de tenir una influència decisiva. Per començar, va badar intensament i llarga. Va conèixer bé els museus i la ciutat. Aviat, però, una mena de rau-rau a la consciència li deia que perdia el temps. I es va imposar una disciplina que va mantenir sempre: fer un dibuix cada dia. Encara que fossin les cinc del matí quan se n'anava a dormir, no va deixar mai de fer el dibuix diari. El resultat va ser sorprenent: en Granyer va aprendre a dibuixar. Aquest fet va donar-li al mateix temps un dels motius de més intensa satisfacció de la seva vida, i encara avui n'està orgullós. A les múltiples escoles per on s'havia arrossegat no havia après absolutament res: era incapaç de resoldre un dibuix. Resoldre un dibuix vol dir, per a ell, posar-hi els elements desitjats i fer-lo a la mida convinguda. Aquest exercici constant li

devia entrenar no solament la mà, sinó el sentit d'observació. A la taula de l'hotel va dibuixar sempre de memòria. Havia de recrear allò que en un moment o altre havia vist. Segurament fou aquí on es tornà animalista. Tenia el record del zoo de Barcelona, on havia anat a fer apunts del natural, sense gaire profit. Fou aquest treball diari, tenaç, que el féu dibuixant. Naturalment, en Granyer, amb aquesta escola, no creu en la inspiració sinó en la virtut del treball i de l'esforç. Els imponderables que fan esdevenir obra d'art una pintura o un dibuix, una escultura, no els pot controlar l'artista d'una manera conscient. Treballant, procurant fer una feina ben feta, pot esdevenir que l'obra d'art es provoqui, que els imponderables es realitzin...

A París, en el taller de l'artista Armengot, que era un ex-dirigent sindicalista exiliat, i en l'habitació de l'hotel, en Granyer també va fer escultura: mitja dotzena de peces, entre les quals hi ha un torero, un relleu, una «manola».

L'any 1934 va tornar a ser un bon any econòmic per a en Granyer. Va guanyar el primer premi en un concurs de carrosses organitzat per en Pich i Pon. Va realitzar un *Serafi Pallastre*, enginy que bellugava la cresta, els ulls i la mà. En aquell temps estava a punt de casar-se, i si encara no ho havia fet era perquè les despeses de cara al nou estat eren molt grosses. Ara era l'ocasió: tenia els diners... Però el F. A. D. organitzava un viatge a Londres i en Granyer se'n hi va anar. Era l'any 1935. A la seva futura muller li devia costar una mica entendre el mecanisme de les preferències del nostre home, però acceptà amb coratge allò que era fatal. En Granyer va anar a Londres — un pijama en una cartera i el raspallet de les dents a la butxaca de l'americana com a tot equipatge, com li agrada dir — passant per Bèlgica, on va poder conèixer

— impressionant coneixença — els primitius flamencs. Al Museu Britànic, fabulós, va entendre millor la realitat de l'Imperi que no a través de totes les lectures.

En Granyer es va casar l'any 1939 amb Montserrat Junyent. Anà a viure a Esplugues, amb totes les incomoditats que representaven els mitjans de transport desorganitzats o inexistents. De totes maneres, l'estada a Esplugues — el poc temps que va durar — no va pas ser desaprofitada. Ja en parlarem en una altre lloc.

La muller d'en Granyer va morir als pocs dies de néixer el seu fill. Va ser una catàstrofe de la qual ell, discretament, no parla gaire. Ara bé, és indiscutible que sense aquesta calamitat tota la vida posterior del nostre artista hauria estat una altra. Hauria tingut un ordre, una normalitat que va quedar fatalment estroncada.

Amb el fill gran — que li ha sortit eixerit i *débrouillard* i que també vol ser artista — en Granyer ha viatjat bastant. Cada any fa una estada a París, pels voltants de Nadal. Ha anat a Itàlia, i d'Itàlia el que li ha fet més impressió és el país. Ara anirà a Grècia. El noi li resol els problemes d'ordre pràctic que sempre l'havien horroritzat i al final el feien quedar a casa. Li fa d'agència de viatges.

Totes aquestes notes biogràfiques, que tanmateix calia escriure, no donen ni remotament el retrat del nostre artista. Un retrat, literari o plàstic, és una interpretació subjectiva de l'objecte que es vol representar. Donat el caràcter d'aquestes ratlles, no podem pas eludir de donar la nostra interpretació del personatge Granyer, a desgrat de ser perfectament conscients de la dificultat de l'empres.

Granyer és un tipus eminentment mental. Per a fer qualsevol cosa, primer l'ha de com-

prendre, en cap ordre no és un impulsiu, ni un improvisador, sinó un reflexiu i un analític. Una vegada compresa la cosa, l'ordena segons la seva lògica i construeix tot un sistema. És evident que un artista que actua d'aquesta manera té sempre el perill de la fredor i d'allò que hom en diu la manca d'espontaneïtat. L'obra d'art pot quedar freda i sense emoció. Ara bé, per a en Granyer l'espontaneïtat no és un valor estètic. Té raó. I per constatar que en la seva obra no hi ha ni fredor ni manca d'emoció només cal contemplar-la. Però hi ha un fet que cal deixar explícit: Granyer, l'home de la flemma, de la discreció, del to humà gris, l'home de la mesura, és al mateix temps capaç de les discussions més aferrissades, més apassionades i més violentes. Granyer és un tímid — no molt acusat, per altra banda — i com a tal les seves reaccions són violentes, de vegades àdhuc desorbitades. Si no discuteix més sovint, si a molts pot semblar fred i desinteressat és perquè moltes vegades creu que no val la pena de manifestar-se. Ara bé, quan s'engega, és d'una violència temible. La qual cosa vol dir, en resum, que sota l'aparent fredor hi ha una passió continguda enorme que informa la seva vida i tota la seva producció en el camp de les arts.

També erraria del tot qui el prengués per un escèptic o un desenganyat. No. Als seus seixanta anys fets, Granyer conserva el cor net com el primer dia que va descobrir que volia ser artista; és amb la mateixa il·lusió que comença una escultura o un gravat. De tots els artistes que hem conegut, ell potser és qui creu més en el valor absolut de l'art, el qui li dona més bel·ligerància. Com la religió o la filosofia — diu — l'art és un intent per a justificar la vida de l'home, per a explicar-la també. Paraules que semblen ampul·loses però que reflecteixen amb exactitud la seva manera d'ésser.

Una de les passions de Granyer és la política. Potser, confessa, perquè ell no té cap de les virtuts que s'atribueixen als polítics... Comença, i ja és un bon començament, per ésser un perfecte ciutadà; un dels barcelonins que coneix millor la seva ciutat, car ha passat moltes hores mirant i observant, però no per atzar, sinó d'una manera conscient i atenta: agafant el tramvia per anar a veure una barriada nova, o per reveure un lloc poc freqüentat habitualment. És l'home que està al corrent del cinema i del teatre, que va als concerts importants i també a un partit de waterpolo o a una cursa de bicicletes o als toros. Sap quin és el darrer llibre que acaba de sortir i sovint el llegeix. I que llegeix també cada dia dos o tres diaris, des de fa molts anys, de manera que sap perfectament llegir el que hi és escrit i el que no hi és.

Amb aquest bagatge té sempre una teoria ben muntada per a explicar tot el que passa al món. De vegades els fets demostren que la teoria era encertada, sovint que no ho era. El que no pot, ell, és pensar que les coses passen sense una causa i una explicació: cal que n'esbrini la causa i que se l'expliqui. Per defensar les seves teories Granyer empra tota la seva passió. En el terreny de l'art — tanmateix més seriós — la passió queda dissimulada però igualment existent.

Granyer, com es pot endevinar, és un conversador infatigable, ple d'esperit, enginyós i personal. Tot el que diu, totes les seves opinions — encertades o no — són sempre personals i en la seva conversa no hi ha mai ni el lloc comú ni la frase feta o de segona mà.

Granyer és l'home d'aquest país que s'ha passat més hores parlant. Una cita amb ell, si no és absolutament seriosa, es pot retardar de dues o tres hores. L'excusa és curta: —Pel camí he trobat un amic i hem parlat una estona... Un amic! Per a Granyer l'amistat és un valor que

compta. Sempre està a punt per a visitar el malalt, per a felicitar el sant i no li passa per alt ni un enterrament ni uns funerals. I no pas per esperit formulari, per Déu! És l'esperit més poc formulari, és l'home que viu de la manera més poc burgesa, amb menys lligams convencionals. En definitiva, és l'home que dintre les possibilitats humanes fa més allò que li dona la gana. No tenint ni el més remot sentit de l'economia, el seu viure no té gaires problemes d'ordre monetari. Amb motiu d'un felicitat afer en el qual vam col·laborar, sovint vaig tenir ocasió de portar-li quantitats en metàl·lic, que no eren mai comptades — excepte expressa imposició — i que eren dipositades invariablement en una gerra, sobre un moble. I bé, la seva única comptabilitat es va reduir a dues simples operacions: posar els diners dintre de la gerra en rebre'ls; treure'n els que necessitava i quan els necessitava. El volum dels diners va anar oscil·lant i un dia, amb gran sorpresa, es devia trobar que ja no n'hi havia més. Devia pensar que s'imposava guanyar-ne de nou i, efectivament, els devia guanyar. Així, simplement, com per miracle. Com per aquests miracles que més petits o més grans s'han anat produint durant tota la seva vida, des d'aquell dia en què va dir al seu pare que volia ser artista.

Als ulls de molta gent, en Granyer es deu haver fet una gran fama de mandra. És curiós com les persones que no corren, que no presumeixen de no donar l'abast, que no estan sempre amoïnades per falta de temps, adquireixen fama de mandres. També és curiós com, molt sovint, aquests presumptes mandres fan una gran quantitat de feina. No va tenir fama de mandra el gran Xavier Nogués? Evidentment, en Granyer no s'ha dedicat a treballar totes les hores del dia. De vegades li ha faltat l'imperatiu o la coacció per decidir-lo a començar una obra. Però una vegada engegat i deixant-lo fer al seu ritme, la seva tenacitat ha estat com una gota d'aigua,

capaç dels resultats més extraordinaris. A desgrat de la seva mala fama, l'obra d'en Granyer té un volum molt respectable. Ens hauria agradat, i entra dintre dels plans d'aquestes monografies, poder donar un catàleg complet de la seva producció, com també el seu *curriculum vitae* exhaustiu. Confessem que ens falta temps i, sobretot, forces. Qualsevol mena d'ordre burocràtic és inexistent en aquest artista; i si existeix un cert ordre, és d'un tipus tan especial que ens ha desarmat: en el seu taller — on una dona de fer feines hi deu fer alguna cosa misteriosa i en tot cas invisible — hi ha una gran taula rodona que és el seu arxiu. Allà hi és tot. En algun estrat o altre qui sap si hi ha els catàlegs de les seves exposicions; potser també — no és gaire fàcil — hi ha uns retalls de diari i algunes fotografies. Es veu, això sí, la seva correspondència, llibres, diaris, revistes, papers, dibuixos, apunts, calcs, prospectes, rebuts de l'electricitat, papers... Repe-tim-ho: allà hi és tot, visible a través de la llum finament matisada per la pols dels vidres de les finestres, que s'ha anat dipositant i aquil·lotant amb el pas dels anys. — Per què hauria de fer treure la pols — diu l'artista — que m'ha costat tant de conservar, si després em caldria posar cortines?

Aquest home — no confonguem — és gairebé un elegant, i gasta barret, invariablement, bufanda i abric de «loden» a l'hivern i vestit fresc a l'estiu. La seva cara està sempre ben afaitada i porta les camises netes i les sabates refulgents. Enmig d'un taller que fa esverar els partidaris de l'ordre aparent, és capaç de realitzar uns dibuixos delicadíssims sobre un paper que queda al final miraculosament impol·lut. Hi ha una estufa elèctrica, un tamboret amb seient de goma escuma i una màquina de fer punta als llapis. La màquina fa estar orgullós el seu posseïdor: era una il·lusió de tota la vida, però era una il·lusió cara. Va poder comprar-la, no fa gaire, en un moment en què la gerra devia estar ben proveïda...

Josep Granyer és un home de ciutat. L'asfalt i les cases, els llums dels carrers, la gent que es passeja, li agraden més que la naturalesa. Quan era petit, passà una temporada a Villalba dels Arcs, amb la seva dida. Després, cada estiu hi feia una curta estada, fins als 20 anys. Aquest ha estat el seu contacte més llarg amb la naturalesa. De sempre, entre una posta de sol i un cafè ciutadà ell ha preferit el cafè. En els seus viatges, tant com els museus i les pedres velles li interessa l'aspecte de la gent, l'aire de les ciutats, la cara que fan els homes i les dones, l'urbanisme, tot el paisatge elaborat per la mà de l'home.

La personalitat artística de Josep Granyer és molt complexa. El dibuixant, el gravador, l'escultor, l'il·lustrador fan servir un llenguatge diferent i una anàlisi seriosa de la seva obra no pot oblidar aquestes diferències. Hi ha, certament, més d'un comú denominador que les uneix i en fa un conjunt que constitueix la personalitat del seu autor. Però és important de remarcar que en Granyer respecta les regles de cada especialitat. Volem subratllar que és gravador quan grava, dibuixant quan dibuixa, escultor quan modela; sempre i cada vegada sense interferències de les altres tècniques que cultiva.

Repetim que Granyer és un tipus mental. Les aparences no el tempten i per a ell —afortunadament no tirà cap a la pintura — l'impressionisme no compta, en el sentit que els impressionistes pintaren les coses tal com les veuen, és a dir, en funció de la llum. Granyer, en canvi, fa les coses tal com sap que són per previ coneixement intel·lectual. Vet aquí una de les determinants del seu estil.

Aquest fer les coses com són i no com es veuen el fa en certa manera un primitiu. Gra-

nyer sap que a la copa d'un arbre hi ha fulles, està feta de fulles, i ell dibuixa o grava les fulles d'un arbre, no la taca de conjunt. També sap com són les línies que dibuixen un ull i una boca, i les modela tals com són, no com es veuen. Quan Granyer il·lustra un cert tipus de llibre, la característica que acabem d'apuntar el fan l'il·lustrador insubstituïble. Queda primitiu — estableix el paral·lelisme perfecte entre text i imatge — sense fer pastiche. En aquest sentit els 100 dibuixos acolorits que realitzà per a la traducció clàssica catalana del *Decameró* són d'una rara i impressionant qualitat. Aquests dibuixos són completament inèdits; potser deixaran de ser-ho el dia que el concepte de la propietat del seu posseïdor evolucioni.

Una altra qualitat comuna a tota la seva obra és el sentit de la composició. Tant si fa servir una com una altra de les tècniques que domina, els seus estudis previs són eloqüents. Cerca, sense fiar-se mai de la improvisació, fins a trobar la solució que el convenç i llavors sembla com si per una rara facilitat hagi encertat la millor, l'única solució possible.

Granyer estima la feina ben feta, com a resultat, probablement, de la seva lluita per a dominar l'ofici. Si Valéry podia escriure sagaçment que «en art el fons és la forma», dominar aquesta, saber-se expressar, no és pas una virtut petita, a desgrat d'ésser una virtut que ara es cotitza poc.

Fantasia, enginy i originalitat són virtuts comunes a tota l'obra de Granyer. Per cert que ell no atorga cap importància a l'originalitat: —Ni els grecs, ni els romànics, ni els gòtics, ni els primitius flamencs tenien la prouja de l'originalitat, diu. En art — afegeix — el que interessa és encertar exactament el centre de la diana. Que es dispari amb un arc, amb una espingarda o amb un canó del 75 no té cap importància.

Absolutament mental, l'art de Josep Granyer és també absolutament realista. Ell fa clarament la distinció entre realista i naturalista, i no confon pas els termes. Aquesta posició fonamental i decidida li ha inspirat llargues i furioses diatribes contra l'art abstracte, la qual cosa no vol dir que la seva posició sigui simplista. Reconeix una certa explicació lògica al naixement de l'art abstracte: en les presons, en els camps de concentració, en les múltiples situacions desesperades en les quals s'ha vist col·locat, l'home contemporani havia de cercar l'evasió i l'esperança de la manera que podia. En les taques d'humitat i en els escrostonats d'una paret podia imaginar-se paisatges paradisiacs; en un clau rovellat, veure-hi la divinitat. Però desaparecudes aquelles condicions objectives excepcionals — el benestar i la prosperitat del món occidental són indiscutibles — el miracle ja no es pot tornar a produir perquè fallen les seves premisses. Per tal que el miracle es produeixi cal el concurs de l'obra d'art, cal la prèvia elaboració de l'artista. Cal que l'obra d'art suggereixi l'inefable. Ara bé, servir com a obra d'art la paret mateixa, el clau rovellat, és caure en el naturalisme, és la negació de l'art. L'exemple més convincent d'aquest procés que porta al no-res ens el dona l'escultura dels *imagineros* espanyols: com a darrera etapa del naturalisme posaren cabells de debò a les escultures, ulls de vidre, gotes de sang de cera pintada i s'acabà esculpint el paladar a través de la dentadura postissa. El dolor, el misticisme, l'inefable, en fi, no es volien suggerir, sinó que es donava tot fet. El resultat no podia ser altre: la desaparició pura i simple de l'escultura. No la seva decadència, sinó la desaparició.

El Granyer escultor estima i admira els grecs, fins Fidias. Són ells qui van veure que l'escultura era l'art dels volums en l'espai. Després de tots els vaivens de la història de l'art,

els grecs estan representats pel català Mallol, que ell posa enfront de Rodin, naturalment. Aquest, malgrat el seu autèntic valor, fou funest com a creador d'escola, ja que incorporava a l'escultura un element no escultòric: la llum. Extremant la nota, Granyer és partidari de l'escultura polida, acabada, sense el fàcil pessigolleig de les superfícies rugoses o mig desbastades. El paral·lel entre els grecs i Mallol es continua, més a prop nostre, amb Casanoves — que va abandonar molt aviat el *sfumato* decadentista — i amb Clarà.

En els seus començaments, Granyer revelava una clara influència de l'art egipci. Els seus retrats — cal subratllar el de Joaquim Ventalló, exposat en el Saló de Montjuïc de l'any 1935 — s'organitzen en uns plans lleugerament forçats, geomètrics, amb una lògica i un equilibri perfecte de masses. És l'anti Rodin. Més tard s'anirà humanitzant i perdent en rigidesa apriorística, podent assenyalar, com a final d'aquesta evolució, el cap en terra cuita clara de la Señora N. B. de P. i una ambiciosa composició amb una figura femenina que l'autor titula *Diana*.

Durant una llarga època, Granyer va ser l'escultor dels relleus. El seu sentit de la composició podia manifestar-se lliurement en el joc lineal de les figures que, per altra part, no perdien cap de les seves qualitats escultòriques. És una llàstima que no es pugui fer el catàleg complet d'aquestes obres. Recordem molt bé una peça bastant gran inspirada en el para-sol que el pintor Domingo tenia instal·lat a la Mar Menuda de Tossa, i més recentment, una obra inèdita, més gran encara, que l'autor titula *Saloon Granyer* en el qual totes les virtuts del seu autor es manifesten en plena maduresa, sense oblidar la ironia, que caracteritza com a déu d'un nou Olimp els personatges dels *westerns* nord-americans. Igualment dintre d'aquest camp cal recordar una obra recent que no ha tingut sort: el gran baldaquí que va modelar en guix, en

talla gairebé directa, per al monestir de Montserrat, i que s'havia de repassar en plata. És un fris circular, de 32 cm. d'altura i 3 m. de diàmetre, o sigui 9 m. lineals. Encabir en aquesta estreta faixa tota la gran quantitat de simbologia cristiana que li exigiren era una empresa que ningú no podia realitzar tan bé com ell. Féu honor a la confiança i a la perspiciàcia dels qui li feren l'encàrrec i acomplí un meravellós *tour de force*. Que, ai làs!, està abandonat en un racó o altre perquè les tendències no figuratives també han arribat a Montserrat.

L'obra d'en Granyer ha sofert moltes vegades d'aquesta manca de sort: uns grans relleus que tallà directament en guix per al vestibul del teatre Novetats han estat destruïts amb motiu de la darrera reforma d'aquest local. Uns altres, que encara es conserven al vestibul de la casa núm. 60 de la Travesera de Gràcia, han estat ignominiosament esmaltats. Un relleu que figurà en el pavelló dels Artistes Reunits de l'Exposició del 29, fou destruït, i la dissort no acompanya solament els relleus: per a un pessebre que el Foment de les Arts Decoratives va muntar en el Publi Cinema l'any 1932, Granyer va modelar un centenar de figures que, malgrat el destí una mica estantís que tenien, posseïen una gràcia i un sabor populars remarcables. Voleu una prova que eren realment importants? En un llibre publicat no fa massa anys, algunes d'aquestes figures, que es reproduïxen, estan atribuïdes a Manolo! Per quins camins obscurs o ingenus s'arribà a aquesta atribució? Val més deixar-ho córrer! El cert és que, del centenar de figures, no en queden més enllà d'un parell de dotzenes. Una altra escultura que guanyà el segon premi en el concurs que es féu amb motiu dels Jocs del Mediterrani, està oblidada en algun magatzem o altre, esperant que algun dia es fongui en matèria definitiva...

Les escultures amb nus femenins que hem pogut veure pertanyen a la seva època més

recent, i han perdut ja el hieratisme egipcià. Les cares tenen el mateix aire primitiu que les agermana amb la seva obra gràfica. Cal remarcar, com a pertanyent a una època anterior, el retrat de cos enter de la muller de l'artista, en bronze. Obra d'una gran serenitat, plena de tendresa, i que malgrat no amidar més de 35 cm. posseeix una evident monumentalitat. Més o menys d'aquesta època és una figura d'eivissenca, també en bronze, d'un refinat aire popular.

En Grayer animalista justificaria un estudi molt extens. Fou durant la seva estada a Esplugues i durant les llargues vetlles d'hivern quan se li va acudir de realitzar en escultura algun dels seus dibuixos d'animals. Fins a la data, la seva producció arriba a les 30 obres. Totes les virtuts del seu autor es troben representades en aquestes obretes, petites de mida però que han suportat magníficament ampliacions considerables (girafa i àguila de la col·lecció Erausquin). Rigor formal, ironia, imaginació, observació aguda no solament de les bèsties sinó de les persones, i una absoluta originalitat. No cal dir que els gravats que constitueixen aquest llibre estan dintre de la mateixa tònica. Cal remarcar el que deïem en un altre lloc: el tema ha estat resolt aquí d'una manera genuïna, servint-se de les possibilitats de valors, de qualitats i de matisos que la tècnica de l'aiguafort li ofereix. No són el que es podria dir pejorativament gravats d'escultor.

Els gravats del nostre artista són sempre aiguaforts. El seu temperament analític l'havia d'encaminar cap a aquesta tècnica, que li permet un treball minuciós i reflexiu, i no pas massa diferent, en el seu lent modelar, del treball de l'escultor. Ni la punta seca, pel que té d'improvisació directa, ni l'aigua-tinta, per les seves complicacions tècniques, li anirien bé. Grayer és un aiguafortista. Sobre aquest fet només hi ha una cosa a afegir, lamentable: que el nostre món editorial sigui tan limitat i que tota l'obra magnífica que es podria realitzar quedi no nada.

CATÀLEG

AIGUAFORTS

- AUTORETRAT
1. ACAPARADOR
 1. LA FUNÀMBULA
 3. ARQUEOLOGIA
 4. CONFIANÇA
 5. LA DEDA
 6. SOCIETAT INCOMPATIBLE
 7. ARRI ARRI TATANET
 8. LA COQUETA
 9. INCERTESA
 10. LA TÈCNICA
 11. LA SOLICIÓ
 12. LA QUIMERA

ESCULTURES

1. RETRAT DE J. V.
2. RETRAT DE LA SRA. N. B. DE P.
3. DIANA
4. EL PARA-SOL DE LA RJTA
5. SALOON GRANYER
6. BALDAQUÍ PER AL MONESTIR DE MONTSERRAT
7. NU
8. LA MULLER DE L'ARTISTA
9. EIVISSENCA
10. PELICÀ
11. SENGLAR
12. EL PENSADOR
13. DROMEDARI

TOTES LES PUBLICACIONS DE
LES EDICIONS DE LA ROSA VERA
ESTAN IMPRESSES PER LA
SOCIETAT ALIANÇA D'ARTS GRÀFIQUES
(S. A. D. A. G.)
SOBRE PAPER FABRICAT ESPECIALMENT PER
L. GUARRO CASAS, S. A.